

voegheid  
bevoegd-  
g betoog  
gumenten  
rist opge-  
vora. Met  
t hier om  
waarover  
plaats be-  
de elge-  
hetrecht  
De vraag  
goederen  
in op die  
antwoord  
niet het  
erv. Kerk  
laatselijke  
n de oor-  
arom ook  
et bestuur  
ode heeft  
et beheer  
opmerkte,  
zelf voor  
het niet,  
niet het  
eling van  
eling zou  
verkrigen  
vorden.  
a beloofd  
geschrift  
den toe-  
Friesland  
ten. Met  
tegemeet.  
dikbaar,  
dikanten  
prak, dat  
om het  
ode nooit  
wijze deze  
ij natuur-  
eest deze  
ennen.  
ina.  
aart het  
ating van  
in zake  
ij meent,  
De Kerk  
happelijk  
n zouden  
t moeten  
articuliere  
examen  
dat dit  
happelijk  
niet bij  
en over-  
erst door  
dan nog  
van de  
de eerste  
lemand  
ar, zoo-  
drukke-  
en naar  
de Kerk,  
appelijke  
en can-  
gt, voor-  
u bij  
nis van  
erstrekte  
kan zij  
aar het  
aminatie  
of zulk  
ennis  
er.  
examen  
appelijk  
kan de  
ook dit  
en. Maar  
et terecht  
door de  
uit te  
eigenlijk  
in, dat  
ode be-  
Bij de  
aren des  
eventeer  
assis bij  
mission-  
ssen als  
hebben  
eren zin  
in deze  
ode ge-  
die door  
or hun  
worden  
den op  
e Classis  
e doen.  
benoe-  
ne door  
e Classis  
f, maar  
het exa-  
rdt.  
at onze  
Middel-  
erstand  
iet eens  
aan op  
Kuyper  
de gaf,  
die ge-  
zijn in-  
erant al

gelezen had. Ook wij zijn trouwe lezers van de *Geldersche Kerkbode* en onze critiek gronde zich op het artikel zelf. We hebben trouwens, toen Ds. Van den Brink zijn gevoelen nader toelichtte, letterlijk zijn eigen woorden aangehaald. Of er dus aanleiding was om op deze minvriendelijke wijze te antwoorden, laten we aan het oordeel onzer lezers over.

Indien hier een misverstand heeft plaats-gegrepen, dan is het wel zonderling, dat drie redacteurs, die allen het oorspronkelijk artikel gelezen hebben, zich zoo schromelijk vergist hebben. Wellicht, dat Ds. Van den Brink, wien het overigens zeker niet aan scherpte van uitdrukking ontbreekt, de schuld van dit misverstand daarom niet alleen bij ons zal moeten zoeken.

### Een waardeerend woord over onze Kerken.

We zijn niet gewend in de liberale pers een vriendelijk oordeel over onze Kerken te vinden. En ook in onze eigen kringen beluistert men niet zelden allerlei klaag-tonen over ons kerkelijk leven.

Het is daarom misschien wel goed, eens te hooren, hoe een schrijver, die geheel buiten ons kerkelijk leven staat, over onze Kerken oordeelt. In het *Handelsblad* geeft C. L. H. onder den titel: *Godsdienstig leven in Nederland, beschouwingen over de kerkelijke toestanden in ons vaderland*. Na er op gewezen te hebben, hoe de financieele quaestie en de richtingstrijd het verderf zijn der Hervormde Kerk en haar graf delven, tenzij zij zich bekeert, bespreekt hij daarna den toestand van onze Gereformeerde Kerken en zegt er dit van:

Maar, indien enige kerk met hoop en betrekkelijke tevredenheid haar tegenwoordigen toestand zal mogen overzien, dan de Gereformeerde kerken A en B. In de tienjarige volkstelling zal blijken — zooveel erover wel te profeteren — dat de Hervormde kerk het meest van alle in ledental geslonken zal zijn, de Gereformeerde het minst en dat zij zich absoluut, misschien zelfs ook wel relatief (naar verhouding van het wassen der bevolking) in deze tien jaren hebben uitgebreid. Wel werden onlangs (cijfers gepubliceerd, waaruit zou blijken, dat ook hier verval dreigt — een rapport van de kerken te Amsterdam meldde een aanzienlijke achteruitgang van het getal doopelingen in de laatste vijftien jaar, en hoe bekommert men zich in Gereformeerde kringen ook maakt over den afval van jongeren is bekend — maar toch zijn deze kerken de meest welvarende in ons hedendaagsch godsdienstig gemeenschapleven, en mogen wij hier, en misschien alleen hier, nog van bloei spreken.

Dr. H. H. K.

### Uit de Pers.

Ouder het opschrift „De duurtelbyslag voor predikanten” schrijft *De Waarheid* vriend:

Het wetsontwerp tot toekenning van een duurtelbyslag van f 100 aan predikanten, geestelijken en anderen is l. 1. v. d. Tweede Kamer behandeld en met 57 tegen 17 stemmen aangenomen geworden.

Tegen het voorstel stemden alle aanwezige Sociaal-Democraten en Communisten benevens een 2-al anti-revolutionairen, de heeren de Wilde en Zylstra. Uit de stemmen van de beide laatste Kamerleden blijkt geenszins, dat het wetsontwerp bij de anti-revolutionairen geen onverdeeldte ontsiening had.

Eigenlijk stond heel de a.r. Kamerclub tegen het voorstel gekant.

Dit bleek overduidelijk uit de rede van den voorzitter van de Kamerclub, die mede namens zijne geestverwanten verklaarde het ontwerp noch met groote geestdrift, noch met warme bewondering te hebben begreep.

Deze houding kon niet bevredigen, zij was volkomen verklaarbaar, gezien het feit, dat de anti-revolutionaire partij sinds haar optreden op politiek terrein, zich als voorstander had verklaard, en dit beginsel ook in haar program uitsprak, van *insameling* van den financieelen band tusschen den Staat en de Kerk. Ja zelfs, op die lozmaking, telkens wanneer dit pas gaf, aandrong. Daarom moest elke stap, die in tegengestelde richting van de verbeeking van de zuiveren koorde ging, onvermijdelijk op verzet van anti-revolutionaire zijde rekenen.

Nu ging het bij de toekenning van duurtelbyslag in de voornaamste plaats over de vraag of het wetsontwerp ook in eenig opzicht tot versterking van den geldelijken band tusschen Staat en de Kerk zou leiden.

Deze vraag werd eenzijdig ontkennend beantwoord door Mr. Rutgers en met hem door het grootste deel van zijn politieke vrienden. Zij meenden, dat het wetsontwerp op de bestaande praktijk geen inbreuk maakte en bovendien, wat gevraagd werd, was immers geen verhooging van het rykstractement, maar slechts een duurtelbyslag van f 100 en dit nog wel voor éénmaal.

Anders stond de heer de Wilde tegenover de zaak. Deze afgevaardigde miste voor de toekenning van den byslag den rechtsgrond. Hij zag in de bijdrage van f 100 een aantasten van de eer der kerk. Mocht de Kamer het voorstel verwerpen, dan hoopte dit Kamertlid, dat onder het geloofgevoel van het Nederlandsche volk een erkie zou ontvlammen, om te zorgen, dat de predikanten geen cent daardoor te kort zouden komen.

Hoe dit nu alles zij, wij gelooven, dat de Kamer goed deed met het wetsontwerp mede te gaan. Immers wordt in de verhouding tusschen Staat en Kerk door de duurtelbyslag niets veranderd; om die reden was voortsamen gerechtvaardigd; het motief van den Minister van Financiën was daarbij juist, dat waar de waarde van het geld is gedaald, een byslag billijk was.

Ons leek intusschen van meer belang de uiting van Mr. de Vries, dat voor de Kerk de gunstigste positie zal wezen, als zij zich volkomen vrij kan gevoelen en uitleven, en voorts de mededeeling van den Minister in antwoord op eene verklaring van Mr. Rutgers, dat de lozmaking van de financieele ban en, welke zoowel in het belang van den Staat als die van de Kerk is te beschouwen, bij de eerstvolgende Grondwetsherziening aan de orde kan komen.

Deze toezegging van regeeringswege gedaan, zal zeker de gereformeerden verheugen, en niet het minst wat de Minister op de toezegging liet volgen n. l. dit, dat de regering met de zaak spoed maakt, hetgeen hieruit bleek, zoo zeide Mr. de Vries, dat de regering de Kerkgenootschappen in een schrijven al op de zaak heeft gewezen.

Dit laatste geeft hoort dat het initiatief voor wijziging van artikel 171 der Grondwet van de regering zal uitgaan.

Zoo hebben dan de discussies van verleden Vrijdag een alleszins gunstig verloop gehad.

In den tegenwoordigen tijd wordt door sommigen gevraagd om in de openbare godsdiensttoefeningen, meer dan tot nu toe het geval is, het liturgisch element tot zijn recht te doen komen.

Wij hooren dat er zelfs in andere kerken Dienendes des Woords zijn die er speciaal *liturgische diensten* houden. De gemeente komt dan samen en er wordt niet gepredikt, maar alleen gesongen, gelezen, en voorts belijdenis gedaan van de Twaalf Geloofsartikelen, de Tien Geboden voorgehouden, en het Onze Vader gebeden. Men leeft in de gedachte dat zulke samenkomsten meer wijding bidden en meer stichting geven dan een Dienst waarin de bediening van het Woord de hoofdzaak is.

Nu willen wij in dit artikel niet over den liturgischen dienst als zodanig schrijven. Wij kunnen er wel in komen dat sommigen, zodra zij iets anders zien dan zij gewoon zijn, onder den indruk van het nieuwe komen en de bekoring er van ondergaan, maar wij gelooven toch ook dat zij die een liturgischen dienst geregeld bijwonen, binnen niet al te langen tijd zulke diensten ook al weer „heel gewoon” gaan vinden. Men moet altoos voorzichtig zijn met hen die steeds iets nieuws” begeeren, want nu willen zij dit, dan weer iets anders. Alleen als metterdaad verbetering wordt aangebracht, kan er een pleit voor gevoerd worden. Maar het is meermalen gebleken dat alle verandering nog geen verbetering is.

Doch wel willen wij over iets anders een enkel woord zeggen, namelijk over een bepaald punt, niet over den liturgischen dienst als zodanig, maar over wat men noemt een liturgisch element in den Dienst des Woords.

We lazen onlangs in de rubriek *Kerknieuws* dit bericht: „De kerkraad der Geref. kerk te Zwolle heeft besloten, dat voortaan na het lezen der wet door de gemeente zal aangeheven worden: „Och, of wij u geboen volbrachten”, en in de avondgrooten afzetting na het uitspreken van de geloofsbelijdenis zal gesongen worden het te vers van den Avondzang. De kerkraad hoopt, dat een en ander aan den dienst meer wijding zal geven.”

Aan dit bericht werd deze beschouwing toegevoegd: „Er is zeer zeker nog wel een en ander aan onze godsdiensttoefeningen te verbeteren (zie Kuyper *Onze Eeredienst*). Maar of de weg van Zwolle en andere Kerken, die evenzoo handelen, juist is, wagen wij te betwijfelen. Wat de Wet betreft; behoort, als men verandering wil aanbrengen, deze niet gelezen te worden aan het eind van den dienst, om aan de gemeente voor te houden, hoe zij naar het gehouden Woord te handelen heeft? En dan kan de gemeente onwonderd met de genoemde bevelen, dat op het laatste der 12 Artikelen de gemeente antwoordt met den avondgrooten afzetting, dat is met de Twaalf Artikelen, segt de gemeente reeds wat zij belijdt; laat het zijn, dat een persoon (b.v. een voorlezer of predikant) die Artikelen opzegt, hij doet dit toch namens de gemeente; hij houdt in dit opzeggen de gemeente niet voor oogen wat zij belijden moet, doch de gemeente zelf belijdt bij monde van den spreker haar geloof; daarom heeft het geen zin meer, dat de gemeente er nog een versje aan toevoegt. Nog beter zou men dit inzien, als de gemeente eenparig en tegelijk de 12 Artikelen opzet, gelijk in Engeland geschiedt.”

Het is in meerdere kerken gewoonte geworden om na het voorlezen van de Wet onmiddellijk aan te heffen „och, of wij u geboen volbrachten” dat is metterdaad sichtlich, en ook in het hierboven bijgebrachte woord daarop geen aanmerking gemaakt. Maar wel wordt daarin aan critiek onderworpen het besluit om na het lezen van de Twaalf Geloofsartikelen het bekende slotvers van den Avondzang te zingen. Het wordt zelfs „liturgisch onjuist” genoemd. En zulks wel hierom omdat de Twaalf Geloofsartikelen niet aan de gemeente worden voorgehouden zoals de Wet, maar namens de gemeente worden opgeleest. Nu is het volkomen waar dat het lezen van de Wet en de belijdenis van de Twaalf Geloofsartikelen niet op één lijn staan. Want als de Wet gelezen wordt spreekt de Heere tot Zijn volk, en de ambtsdrager die hier optreedt, verricht zijn werk ambtelijk, dat wil zeggen, hij spreekt namens den Heere. En als belijdenis van de Twaalf Artikelen gedaan wordt, dan spreekt niet God de Heere tot Zijn volk, maar dan spreekt de Gemeente haar geloof uit tot God, en de ambtsdrager die deze Artikelen voorleest, doet zulks namens de gemeente. In het buitenland, met name in de Engelse Kerk, komt het dan ook voor, dat de Twaalf Geloofsartikelen door heel de gemeente worden opgeleest. Maar al is het nu ook zoo dat er dit verschil is tusschen de Wet en Twaalf Geloofsartikelen, daaruit volgt niet, tenminste onzes inziens niet, dat het wel past om na voorlezing van de Wet een versje te zingen, en niet na de belijdenis des geloofs.

We lezen in het aangehaalde stukje: „de gemeente zelf belijdt bij monde van den spreker haar geloof; daarom heeft het geen zin meer dat de gemeente er nog een versje aan toevoegt.”

We zien hier geen verband tusschen, we zien niet in waarom „het geen zin heeft.” Zie, we kunnen het ons zoo voorstellen, dat de voorlezer namens de gemeente de belijdenis van het algemeen, ongewijfeld, Christelijk geloof doet, en dat de gemeente door haar zang er hetamen op uitspreekt. En ook is er plaats voor de gedachte dat eerst de belijdenis van het geloof, het geloof in God Drie-eenig, gedaan wordt, en dat dan, zoals in het laatste vers van den Avondzang het geval is, gebeden wordt tot dien Drie-eenigen God, tot den Vader, dat diens liefde bijt, tot den Zoon om gelijkmaking aan Zijn beeld, tot den Heiligen Geest om de verzoening, om tenslotte met aanbidding tot den Drie-eenigen God te bepalen.

Het heeft onzes inziens zeer zeker zin, zelfs een goeden zin, na de belijdenis een bede te doen aan Hem, wiens naam is beloden en te eindigen met doxologie.

Deze opmerking is volkomen juist.

In tal van Kerken in dit gebruik dan ook reeds ingevoerd, en er valt veel voor te zeggen, dat de gemeente door dit gezang zelf deel neemt aan den liturgischen dienst.

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

vee hield, is het natuurlijk dat ze veel melk dronken, waartoe kemelen, geiten, koeien en schapen dienst deden. Zoo overvloedig was de melk dat Kanaan genoemd werd en land vloeden van melk (en honing). Als wij in den Bijbel van boter lezen wordt dikwijls zuivel bedoeld. Op vele plaatsen in de Schrift wordt van melk gesproken ook zintbeeldig. Zoo zegt de Profeet: Komt, koopt zonder prijs en zonder geld wijn en melk, wat zeggen wil, dat God Zijn genade mild en om niet uitstort. Overigens komt melk in verscheiden verhalen der Schrift voor. Denk b.v. slechts aan Joël en Sersa.

Nevens water en melk dronk men in het Oosten ook wijn. De wijn verheugt het hart des menschen, zegt de Schrift. Over de druiven waaruit men den wijn verkreeg spraken we al vroeger. Zij waren groot en veel sappiger dan bij ons. In het tatarja rijpte de vrucht en de wijnogst viel samen met het vroolijk Looftuutec fest. De druiven werden afgekneden en in een steenen persbak gelegd, die veel geleek op een gootsteen bij ons. Alleen was de bodem doorboord of van rallewerk. Onder dien bak stond een andere. In deze wijnpers werden de druiven gelegd. Dan gingen de maaiers in den bovensten bak, en traden met de bloote voeten op de druiven, die aldus geknust en geplet werden, zodat het sap met stralen door de tralies in den ondersten bak liep.

Daar werd het verder vooral door gisten tot wijn bereid. Misschien vindt zij dat plattarpen met bloote voeten minder smakelijk. Doch een goede halve eeuw geleden werd bij ons het deeg voor roggebrood op dezelfde wijze bereid, en toch gebruikte het iedereen.

Men kan echter het druivensap ook zoo onbereid drincken. Dat heette dan most. Wat wij wijn noemen, dronk men in het Oosten zelden of nooit onvermengd. Er werd meestal water in gedaan. Als van Gods toorn geregd wordt, dat hij onvernunft is ingeschooten, is dit beeld aan het wijndrinken ontleend. Koningin en vorsten hadden schenkers die zorgen moesten, dat er altijd wijn in voorraad was. Zij moesten ook altijd uit den vollen beker proeven, eer zij dien den koning toereikten.

Ook van sterken drank wordt in den Bijbel gesproken. Daarmee wordt echter niet bedoeld op wat wij daaraan verstaan. Toch verston men ook oudtijds de kunst reeds, om verbitende, bedwelmende dranken te bereiden. Wij weten trouwens hoe ook onze voorvaders, de Batavieren, zich bedronken aan hon self vervaardigd bier.

### UIT EEN OUD SCHOOLBOEK.

In een strenge winter besloten de meer goede bewoners van een dorp, waar veel armen waren, dezen wat te steunen en te helpen. Men hield hiervoor een zaamsprekings en er werd goedgevonden, dat de predikant op een Zondag van den prekestool de zaak zou aanbevelen; daarna zou men een insameling houden.

Zoo gezegd, zoo gedaan. De leeraar drong aan in den nood rijklijk te geven. Daaruit zou straks gelegenheid zijn, daar de diakenen met schalen aan de deuren zouden staan. Ieder kon zijn gave, groot of klein, op zoo'n schaal werpen. Bedenke men, voegde hij daarbij, wat de apostel zegt: „Een ieder doe, gelijk hij in zijn hart voornemt, niet uit droefheid of noodwang, want God heeft den blijmoedigen gever lief.”

Reeds waren velen vertrokken toen de diaken boer Harmen zag aankomen, die als vijf en zestig bekend stond. Dat zal helpen, dacht de insamelaar. Maar hoe werd hij teleurgesteld. Want gelijk hij duidelijk zag, liet boer Harmen slechts een blinkend, nieuw halfstuurstuk neer, en stapte greidend heen.

Toen nu de diaken, elk met zijn schaal saam kwamen om te tellen kon een niet nalaten uit te spreken wat Harmen had gedaan. En dat zulk een vernognd man!

„Wet ge wel zeker dat Harmen maar een halven stuiver gaf, vroeg een andere diaken.”

„O ja zeker”, was het antwoord. „t Was het eenige nieuwe halve stuiverstuk op de schaal. Kijk daar ligt het nog.”

De aangesprokene nam het geldstuk op. „Zie eens”, zei hij plotseling „wat is dat?”

Nieuwsgierig keken allen. En wat zagen zij? Tegen den eenen kant van het koperstuk was met lak of lijn een goudstuk geplakt. Lijg de andere zijde boven, dan kon men het goud niet zien.

Allen begrepen wat de boer bedoeld had. Een der diaken merkte op: „Dat is wel, laat uw linkerhand niet weten wat uw rechterhand doet.”

En zoo was het merkt het oude schoolboek op. Wie boer Harmen zou willen navolgen, zette er evenwel bijzonder op het goudstuk onder te leggen.

### BRIEFWISSELING.

Mag ik nog eens vragen dat men toch niet vergeet bij het inleiden van vragen te vermelden, voor welk blad zij bestemd zijn.

HOOGENHURK.

## Buitenland.

Duitsland. Aaneensluiting van gelovigen in Hannover.

Ook in Hannover zoekt men hen, die in Christus gelooven te vergaderen. De Kerkelijke bladen brachten een oproeping tot aaneensluiting van predikanten en gemeenten van de Hannoverse Landskerk, die aldus luidt: „Onze Landskerk dreigen groote gevaren. Het ergste is, dat de belijdenis als bijzaak op zij geschoven of op den achtergrond gedrongen wordt, terwijl men de stelling verkondigt, dat alle richtingen in de kerk dezelfde rechten moeten hebben. Daarom behooren allen, die aan de belijdenis vasthouden niet aaneen te sluiten. Wij hebben een ijeren front van gelijkgezinden nodig, die onder de oude heilige banier van het onvervalsche Evangelie van den voor onze zonden gestorven en waarlijk verzenen ewigen Zoon Gods Jezus Christus tegenover alle vijandige strijdmogingen van deze tijd, vast blijven staan tot heil der Kerk en tot eere des Heeren. De ondergetekenden besloten daarom de volgende voorloopig ontwerp stellingen te publiceren.

1e. Er wordt een vereeniging van gemeenten en predikanten gesticht, welke de oude belijdenisgrond onzer kerk, gelijk deze in onderheid in den kleinen Catechismus van Luther geboden wordt, verdedigen en tegenover alle verdelende stroomingen des tijds vasthouden willen. 2e. Bevestigingen van instemming worden aan den predikant Goudfroy te Osnabrück gezonden. Als nu maar uit deze beweging de vijf Evangelische Kerk geboren wordt!

Engeland. Ineenstelling van Kerken of saamwerking?

Met het oog op de geestelijke schade, die het Engelse volk door den oorlog geleden heeft,

dringt men er op aan, dat de kerken gemeenschappelijk zullen optreden. Men gewaagt van „union”, vereeniging der kerken. Sommigen willen, dat de verschillende kerken zullen saamsmelten om meer kracht te kunnen ontwikkelen.

Dr. Meyer betoogde echter op een samenkomst te Derby, dat een ineenvloeiing der kerken ondenkbaar is. De Hoogkerkelijke heer William Robertson Nicoll deed uitkomen, dat „de leer der apostolische successie de werkelijke waterstroom vormt, welke de kerkelijke formaties van elkander scheidt”. Hij wil dus, dat de Anglicaansche Ritualisten of Hoogkerkelijken zich met geen andersgezinden zullen vereenigen. Dr. Forsyth beweert in een vlugschrift, dat de mannen van de vrije kerken zich alleen kunnen vereenigen met hen, die erkennen dat de kern der Catholiciteit ligt in „de Evangelische successie.”

Nu is het duidelijk, dat alleen zulke kerken kunnen vereenigen die één zijn in belijdenis en kerkregering. Discussies, gevoerd over de mogelijkheid om bij verschil van belijdenis en kerkordning toch te vereenigen, leiden tot niets. Als een Hoogkerkelijke veel waarde hecht aan de Benedictus of zegening, dan wordt door de „Evangelischen” daartegen ingebracht, dat dit niet meer of minder is, dan een jagea naar „fetsch dienst”, men zoekt dan iets magisch en wel van zeer lage soort. Wanneer men weet, dat de Ritualistische richting haar ontstaan te danken heeft aan het feit, dat men in de Anglicaansche kerk de kracht van het ambt miskende, dan beseft men hoe ver zij, die de leer voorstaan dat zij alleen als ambtsdragers in de kerken kunnen erkend worden, die hun wijding in den weg der apostolische successie verkregen hebben, afstaan van hen die leeren, dat voor saamsmelting alleen de gemeenschappelijke belijdenis van het Evangelie noodig is.

Van harte hopen wij, dat de Engelse Christenen zullen gevoelen, dat het voeren van discussies moet ophouden. De staking van het spoorwegpersoneel heeft doen zien, dat niet alleen de overwonnen volken, maar ook de overwinnende natien gevaar loopen door het Bolsjewisme te worden meegeslept, waardoor een einde zou gemaakt worden aan alle vrijheid, in de eerste plaats aan de vrijheid der Kerk. Dat het Christelijk element zich in deze dagen moet laten gelden, zal Engeland niet een prooi van de revolutie worden, is duidelijk. Jammer is het daarom, dat van Evangelische zijde, den Ritualisten, die de meerderheid vormen in de Anglicaansche Staatskerk, fetschdienst verweten wordt. Al sympathiseeren wij allerminst met de Romaniserende richting in de Engelse Staatskerk, er ligt in die Ritualistische beweging in Engeland een element van waarheid. Dit te misskennen, kan niet gunstig werken. De ernst der tijden gebiedt, dat al kan men als Kerken geen eenheid vormen, als institut men toch saam behoort te werken om den dreigenden stroom van geloof en revolutie tegen te houden.

### — Ook al critiek der jongeren.

Ook in Engeland wordt gesproken over de noodrakenheid, om de Christelijke leer niet meer van den kansel te verkondigen omdat deze „droog” is en daarom geen aantrekkelijkheid biedt voor het jonge volk. In tegenspraak daarmee is hetgeen een „old boy” in een Engelsch blad uitsprak. Deze was uitgenodigd om een antwoord te geven op de vraag, waarom jongelieden niet meer de Godsdiensttoefeningen bijwonen, gelijk hunne vaders deden. Hierop antwoordde hij onder anderen: omdat de Christelijke leer niet meer van den kansel verkondigd wordt, gelijk dit vroeger geschiedde. Jongemannen en jongedochters, die met hun ouders de kerk bezoeken, hebben er behoefte aan te weten, wat het Christelijk geloof is en waarom zij het moeten aannemen. Zij zijn in werkelijkheid niet zoo licht en zoo zwael als men dit dikwijls voorstelt. Zeke worden de dingen der religie onder hen besproken, en dan is het maar al te dikwijls een spatielen omdat men ge-eigen koers volgt. Want het boek „the Army and Religion” (het leger en de religie) heeft duidelijk aangegevoeld, hoe groot de onkunde is omtrent de Christelijke leer.

De gevolgtrekking die hieruit gemaakt wordt is: laten de predikanten zoowel onderwijzen als vermanen. Ook is er geen reden te bedenken, waarom de Christelijke leer ook voor de jeugd uit aantrekkelijk zou gemaakt worden.

Men ziet hieruit hoe ook in Engeland de „jongeren” hun critiek laten hooren en hoe deze ook aldaar niet onweersproken blijft.

— Een Canon die geen bisschop worden wilde.

Canon (kanunnik) Peter Green, van Manchester, die bij het Christelijk publiek bekend is als schrijver van artikelen in de *Manchester Guardian*, werd tot bisschop van Lincoln benoemd. Hij bedankte voor deze eer en gaf daarvan tekenenschap in zijn blad. De bisschoppen in de Anglicaansche kerk hebben groote inkomen en hij moet wonen in een bisschoppelijk paleis. Nu is het wel waar, dat een groot deel van het inkomen van den bisschop besteed wordt voor den arbeid in de diocese. Maar over het algemeen weet men dit niet, en daarom houdt men het er voor, dat een bisschop over een tractement beschikt, dat hem in staat stelt in weelde te leven. Dit kan echter aan de menschen duidelijk gemaakt worden. Maar men kan niet verklaren, waarom een bisschop een paleis tot woning hebben moet. Velen ergeren zich daaraan; zij kunnen niet inzien, waarom een dienaar van Christus wonen moet in een groot huis, dat natuurlijk groote uitgaven, vooral in de steden, met zich brengt. Een bisschop zou in aanzien bij het Christenvolk winnen, als hij in een bescheiden woning te midden van zijn kuddes woende. En omdat Canon Peter Green genoodzaakt zou worden, wonend in een paleis, een groeten staat te voeren, heeft hij voor zijn benoeming bedankt.

Zwitserland. Vrouwelijke Theologen in Zürich aan den arbeid.

Mej. Rosa Gutknecht, de eerste vrouw in Zwitserland die in de Theologie studeerde, heeft in Zürich wel niet den titel van predikante en ook geen staatstractement verkregen, maar wel trad zij in dienst van „Het Blaue Kruis” en ging zij arbeiden als leidster van een vereeniging voor kerkelijken arbeid door gemeentelieden. In verband met de twee predikanten van de parochie Grootmunster, zal zij nu werken onder de vrouwelijke leden der gemeente die „Conformite” werden; zij zal kranken en armen bezoeken, zij zal huisbezoek doen bij de ouders van de kinderen die de catechisatie of de school verzuimen, zij zal ook trachten voeling te verkrijgen met hen die zich in de gemeente kwamen vestigen. Bij al die werkzaamheden is zij de plaatsvervangster der predikanten. De geringe omvang der Grootmunster-gemeente maakt, dat zij slechts voor een halve dagen in de week werd aangenomen. Den overigen tijd kan zij geven voor Godsdienstonderwijs in de scholen, voor

bijzondere cursussen, prediking buiten de gemeente.

Reeds heeft Rosa Gutknecht een collega in mej. Elsa Pfister gekregen, die den dienst van den kraanpredikant Bolliger waarneemt, zoodat zij al de gemeenle Nieuwmunster catechisat, predikt, enz.

Of dit alles in overeenstemming is met de apostolische uitspraak, dat de vrouw zwijgen zal in de gemeente?

Zweden. Een bemoeidigend woord voor de Duitse broeders.

Van den 9e tot den 11e September vergaderde te Lund het convent der Zweedsche predikanten. Op deze aansenkomst was de Duitse predikant Ugnas van Berlijn uitgenodigd om een woord te spreken, maar op het punt van op reis naar Zweden te gaan, had zich plotseling verhindering opgedaan. Daarom zond hij een schrijven aan de vergadering, waarin hij zijn dank uitsprak voor de hulp die van uit Zweden aan Duitse kinderen is bewezen was, daarbij verzekerend dat de Duitse broeders trouw bleven in het geloof, en verzochtend dat de Gustaf-Adolf-fleede door de geloofsgenooten in Duitschland zou getoond worden. Op dit schrijven werd het volgende antwoord, ontbrekend door bisschop Dr. Billing van Lund en door den predikant Dr. Thulin van Orusta, gezonden:

Drie honderd vijftig Zweedsche predikanten, in een officieel convent te Lund vergaderd, zenden met dank voor den ontvangen groot wederkerige den warmsten groot van trouwe wapenbroederschap van het Evangelisch geloof tot redding en sterking van het gemeenschappelijk eedfel der reformatie in de tegewoortige eenigste crisis. Lux lucet in tenebris (het licht blinkt in de duisternis). Ook wij zingen trots alles, vast in het geloof en vervuld met hoop: „Het Rijk moet ons toch blijven.”

Een bemoeidigend woord.

### Gemengd Nieuws.

Evangelistieprediking in salen. Een Engelsch Christelijk blad deelt mede, dat onderscheiden predikanten gedurende eenigen tijd om sekere redenen, genoodaakt waren niet in hun kerk te prediken, maar in de een of andere groote zaal. In vier gevallen, die is geconstateerd, kwamen er veel meer menschen in de zaal dan vroeger in de kerk aanwezig waren. Het gebeurde een bekwaam prediker, die in zijn kerk gewoonlijk voor 300 gemeentelieden het woord Gods verkondigde, dat hij daarna in een zaal, die 2000 menschen kon bevatten, een groote schare rond zich verzamelde. Dit duurde weken lang. Toen hij daarna weer in zijn kerk, dus slechts eenige minuten van de zaal verwijderd was, predikte, slook zijn gehoor weder tot 300 menschen. Zoo hierin een vingerwijzing gelegen zij, dat men de kerken heeft te verlaten om in groote salen het Evangelie te prediken? Sommige achynen, die vraag toestemmend te willen beantwoorden. Doch wij meenen, dat alleen de kerk een plaats kan hebben, dan gewoonlijk het publiek naar een zaal drigt. Als ergens een nieuwe Kerk in gebruik genomen wordt is de toeloop immers in den regel althans in het eerst, grooter dan in verloop van tijd?

Its nieuws. Er bestaat in N.-Amerika een Presbyteriaansche „New Era Conference”. Daar werd onlangs voorgezeld om 3000 photographen als predikanten te laten optreden.

Het blad *The Star* van St. Louis merkt daaromtrent het volgende op:

„De Presbyteriaansche nieuwigheid is een ruimheidsaanregel. Predikanten staan ledig omdat men geen geld heeft een predikant te onderhouden. Maar de mogelijkheid bestaat dat wanneer een phoenogaph in de hardenooze kerken geplaatst wordt, deze de predikanten uit andere kerken zal wegragen. In de laatste jaren is de phoenogaph zoo wonderlijk verbeterd, dat zij echte oratorie kan overbrengen, waardoor zij haar bodschap voor een gehoor van vele honderden menschen — veel meer dan in kleine kerken saamkomen — kan brengen. Maar haar wezenlijk voordeel bestaat in het kaubier van de preek”. Ons dunkt: een phoenogaph in de plaats van een prediker, is een nieuwigheid, die alleen in de nieuwe wereld mogelijk is.

Noorwegen droog. In Noorwegen werd een volksstemming gehouden over de vraag of in dit land al of niet alcoholische dranken zouden mogen verkocht worden. Zestig procent stemden voor, veertig tegen. De toonaangevende bladen beweren dat